

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

הטיפול במפוני הבית ברחוב פין

כתיבה: גלעד נתן

אישור: שרון סופר, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

כ"ז בתשרי תשס"ט

26 באוקטובר 2008

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

1. מבוא

מסמך זה נכתב לקראת דיון בוועדה למאבק בנגע הסמים, ומטרתו לבחון את הטיפול של הרשויות באוכלוסיית המכורים לסמים קשים (בעיקר אופיאטיים) באזור התחנה המרכזית הישנה בתל-אביב. המסמך נכתב לנוכח השינוי בתפיסה הטיפולית שגרסה כי יש יתרון בריכוז אוכלוסיית המכורים לסמים קשים במקום אחד.

2. רקע

ב-23 בספטמבר השנה פינתה משטרת ישראל בפעולה מיוחדת של מחוז תל-אביב את אוכלוסיית המכורים לסמים קשים אשר התגוררה במבנה ברחוב פין 1 במתחם התחנה המרכזית הישנה של תל-אביב. הנרקומנים שהתגוררו במבנה מפוזרים כיום בכמה מבנים נטושים, ברחובות ומתחת לגשרי הרכבת. בשנתיים שלפני הפינוי שימש הבית ברחוב פין מרכז למכורים לסמים קשים ולסוחרי סמים. במקום התנהלה כל שעות היממה פעילות של מכירת סמים קשים ושימוש בהם. גורמי טיפול ציינו בעבר בפני הוועדה למאבק בנגע הסמים את יתרונות ריכוזם של המכורים לסמים קשים:

א. כך הם לא ישוטטו ברחובות והמגע שלהם עם האוכלוסייה הכללית יפחת.

ב. כך יהיה אפשר להגביר את הפיקוח עליהם ולטפל בהם ביתר קלות.

משטרת ישראל וגורמי הרווחה והשיקום ניהלו במקום פעילות קבועה: משטרת ישראל ביצעה מעצרים ופשיטות ופתחה תיקים במאות מקרים של אחזקת סם מסוכן שלא לצריכה עצמית;¹ גורמי הרווחה והשיקום פעלו שם בניסיון לשכנע מכורים להיכנס לגמילה ולשיקום.²

משטרת ישראל החליטה לסגור את המבנה בשל הפגיעה הנלווית לפעילות הסמים ובשל סכנות בטיחותיות. היא הוציאה צו סגירה למבנה ועשתה כמה פעולות: הריסת המדרגות בין קומות המבנה, אטימת ה"כספומטים" (אשנבים למכירת סם) וניתוק החשמל. כך הפך המבנה לא שמיש למגורים. הנרקומנים עברו לאתרים אחרים, וגם אותם המשטרה מתכוונת לסגור בקרוב.

3. תגובת משטרת ישראל³

לאחרונה הוחלט במשטרה שריכוז הנרקומנים גורם לצרות, שכן מכורים לסמים קשים מכל הארץ הגיעו לבית ברחוב פין. המקום הפך למרכז למאות נרקומנים והיקף הפגיעה הנלווית במקום עלה. לדברי ניצב משנה צ'יקו אדרי, מבחינת המשטרה הפיזור אכן הביא לצמצום הפגיעה הנלווית והסחר בסמים באזור התחנה המרכזית. כיום שוהים באזור התחנה המרכזית כמה עשרות נרקומנים במקום כמה מאות.

בתהליך הפירוק של הבית ברחוב פין ריכזה המשטרה את פעילות הגורמים הנוגעים בדבר. המשטרה אינה רואה בפיזור או בריכוז של אוכלוסיית המכורים לסמים קשים פתרון לעצם קיומה של בעיית המכורים לסמים קשים. כמו כן, המשטרה אינה עוצרת משתמשים בסמים קשים, מערכת המשפט נוטה לשחרר מכורים לסמים קשים אשר אינם סוחרי סמים, ולא להפנותם לטיפול שיקומי כפוי. ההליך המשפטי ממוצה רק בעניינם של סוחרי סמים.

¹ סגן ניצב דני לוי, קצין אג"ם במחוז יפתח, פרוטוקול ישיבת הוועדה למאבק בנגע הסמים, 15 בינואר 2008, <http://www.knesset.gov.il/protocols/data/rtf/samim/2008-01-15.rtf>

² מתוך פרוטוקול ישיבת הוועדה למאבק בנגע הסמים, שם.

³ כל המידע בסעיף זה התקבל מניצב משנה צ'יקו אדרי, מפקד מרחב מחוז תל-אביב, שיחת טלפון, 6 באוקטובר 2008, אלא אם כן צוין אחרת.

4. תגובת הרשות למלחמה בסמים⁴

לדברי מר אבנר כבל, מנהל פרויקט לוינסקי⁵ של הרשות למלחמה בסמים, ריכוז המכורים לסמים קשים ברחוב פין היה קטסטרופלי מבחינה חוקית ומבחינה טיפולית, שכן שהיה צורך להתמודד עם נוכחות של סוחרי סמים, של כנופיות עבריינים ושל סרסורים בבניין. עדיין מוקדם מדי לומר אם סגירת המבנה ופיזור אוכלוסיית המכורים לסמים קשים ששכנה בו יועילו או יזיקו בטווח הארוך; מבחינת העבודה של הרשות, כל אזור התחנה המרכזית הישנה הוא מתחם אחד. אחד היתרונות בסגירת המבנה הוא שהמעקב אחר המכורים והטיפול בהם קלים יותר כאשר הנרקומנים מרוכזים בקבוצות קטנות.

5. תגובת משרד הבריאות⁶

לדברי ד"ר פאולה רושקה, מנהלת המחלקה להתמכרויות במשרד הבריאות, עד כה לא הורגש שינוי בעבודת משרד הבריאות באזור התחנה המרכזית בעקבות הפיזור של המכורים לסמים קשים באזור. ייתכן שהדבר נובע מתקופת החגים או מהמעבר של נרקומנים למקומות אחרים. מכל מקום, יש צפי לעלייה בביקוש לטיפול גמילה לקראת החורף. משרד הבריאות מנסה לארגן, בשיתוף משרד ראש הממשלה, הקצאה של חמש מיטות טיפוליות נוספות באשפוזית לגמילה ייעודית למכורות לסמים שעסקו בזנות, רובן באזור התחנה המרכזית הישנה ובבית ברחוב פין.

6. תגובת מחלקת הרווחה של עיריית תל-אביב⁷

לדברי מר יואב בן ארצי, רכז טיפול ושיקום דרי רחוב ומכורים בעיריית תל-אביב, פינוי המכורים לסמים קשים מרחוב פין 1 לא השפיע השפעה של ממש על הטיפול בבעיה. כמו כן, אפילו כיום יש נרקומנים שמתגוררים במבנה. בעבודה של מחלקת הרווחה של העירייה לא חל שינוי לטובה או לרעה מאז פינוי המבנה. עד למועד השיחה לא נוצרו מוקדי בעיה אחרים בתל-אביב, ולא חל שינוי של ממש במצב באזור התחנה המרכזית הישנה.

7. סיכום ונקודות לדיון

- לפי גורמי האכיפה, פיזור אוכלוסיית המכורים לסמים קשים שהיתה מרוכזת בבית ברחוב פין הביאה לירידה בהיקף הפשיעה הישירה והנלווית. ואולם, הירידה בשיעור מעשי הפשע המבוצעים במקום נובעת מפיזורם של מבצעי הפשעים, ולא מהפסקה בביצוע מעשי פשע.
- בראשית השנה הציגו גורמי הטיפול והאכיפה לפני הוועדה את היתרונות בריכוז המכורים. כיום אותם גורמים טוענים כי מוטב לפזרם. בין כך ובין כך אין בריכוזם או בפיזורם של המכורים לסמים קשים כדי לתת מענה לבעיית ההתמכרות של המכורים והטיפול הנאות בהם.
- אזור התחנה המרכזית משמש שנים ארוכות מרכז למכורים לסמים קשים. גורמי הטיפול והאכיפה אינם מצליחים לבלום את התופעה או למגרה. מן הראוי לבחון את שיטות הטיפול הקיימות ואת שיתוף הפעולה בין הגורמים המטפלים בהכנת תוכנית עבודה רב-שנתית שבה יוגדרו הצרכים והמטרות בטיפול במכורים לסמים קשים.

⁴ אבנר כבל, מנהל פרויקט לוינסקי, שיחת טלפון, 26 באוקטובר 2008.

⁵ פרויקט להתערבות ראשונית בקרב מכורים לסמים דרי רחוב המתרכזים במתחם לוינסקי בתל-אביב.

⁶ ד"ר פאולה רושקה, מנהלת המחלקה להתמכרויות במשרד הבריאות, שיחת טלפון, 27 באוקטובר 2008.

⁷ יואב בן ארצי, רכז טיפול ושיקום דרי רחוב ומכורים בעיריית תל-אביב, שיחת טלפון, 27 באוקטובר 2008.

- משטרת ישראל טוענת שבת-המשפט ממהרים לשחרר מכורים אשר נעצרים על עבירות רכוש קטנות ועל שימוש בסמים ואחזקתם. מן הראוי שבת-המשפט וגורמי הטיפול והאכיפה ישתפו פעולה כדי לספק טיפולי גמילה במסגרות סגורות במטרה להביא לשיקומם של מכורים לסמים קשים. החזרת מכורים לסמים קשים לרחוב ללא הבטחת טיפול מתאים אינה אלא הפקרתם.

